

Rekening houden met recalcitrant vee

INTRO: Ongelukken tijdens het verplaatsen en behandelen van vee zijn te voorkomen door hun gedrag te leren kennen. Gedrag gevoed door zintuigen, rangorde en gewoontes van de kudde.

AUTEUR: Maria Morselt

TEKST:

Werken met dieren vereist lastige handelingen: onthoornen, bolussen inbrengen, opstallen enz. Door daar onvoorbereid en ondoordacht aan te beginnen, wordt het voor veehouder en dier een zenuwslopende krachtsinspanning. Dit leidt meestal tot wildwesttaferelen, tijdverspilling en onnodige risico's. Hoe meer rust in het koppel bij het behandelen en verplaatsen van de dieren, hoe minder stress en ongelukken. Dit kan door een goede voorbereiding en door te anticiperen op mogelijke reacties van de dieren. Dus door te weten hoe het dier logischerwijs zal reageren op zijn omgeving met zijn zintuigen zicht, geur, gehoor, smaak en tast en door die kennis te gebruiken bij het werken met de dieren. Maar vooral door zich te realiseren hoe de sociale rangorde van de kudde in elkaar zit. En niet vergeten: de mens moet altijd de baas blijven!

De koe heeft een weids gezichtsveld

Koeien hebben in een grote ruimte een weids gezichtsveld. Ze hebben een hekel aan alles wat op een gang lijkt, smal en diep. Ze kunnen zonder met de kop te bewegen redelijk ver om zich heen kijken, hoewel ze wat achter hen gebeurt minder scherp zien. Verder wordt een koe zenuwachtig als je haar in het donker opsluit. Ook sterke overgangen van licht naar donker of andersom maken nerveus. Ze moet dan door een soort van optische barrière. Soms wordt bij een wild of zenuwachtig dier een lap over de kop gedaan. Dit kan kalmerend werken, de koe moet zich wel tegelijkertijd kunnen verzekeren van de aanwezigheid van andere koeien of mensen door geur en/of geluiden. Sommige kleuren kunnen een schrikreactie teweegbrengen bij koeien. Koeien die niet gewend zijn aan de kleuren wit, rood of geel kunnen hier voor terugdeinzen.

Geur als identiteitsbewijs

Geur speelt een belangrijke rol in het gedrag van koeien. Ze herkennen hun soortgenoten en de veehouder weliswaar aan hun vorm en manier van bewegen, maar gedragsobservaties wijzen erop dat de dieren elkaar ook herkennen aan hun specifieke geur. De geur van elk dier is zijn identiteitsbewijs. Een koe laat zich dan ook makkelijker benaderen door iemand met een bekende geur. Er zijn gevallen bekend van plotselinge agressie naar de veehouder doordat deze een andere, voor het dier onbekende lucht, bij zich droeg. Het dier denkt de persoon dan te kennen door de vorm en de manier van bewegen, maar schrikt op het laatste moment vanwege de onbekende geur. Bijvoorbeeld omdat de veehouder net olie ververst heeft of afval verbrand heeft. Hij is dan echter al zo dicht bij het dier dat de kans op een aanvalsreactie groter is dan die op een vluchtreactie.

In een stal met meer stieren is de kans op een agressieve reactie naar de veehouder toe groter als deze bij het naderen van een stier de lucht meedraagt van een andere stier die als rivaal wordt beschouwd.

Krabbelen bij de staartbasis

De reactie van het dier bij aanraken hangt af van het type aanraking en de plek. Gevoelige zones zijn: wangen, nek, binnenzijde en onderzijde van de poten, staartbasis, kling en uier. Krabbelen bij de staartbasis wordt gewaardeerd, terwijl aanraking van de onderkant van de poten vaak met een trap beantwoord wordt. Altijd moet het aanraken duidelijk zijn. Wrijven of slaan, niet kriebelen, want dat leidt tot rillingen en onverwacht geïrriteerde reacties. Als de hand eenmaal in contact is met het dier, moet het de reacties van het dier aanvoelen en volgen. De aanraking moet hem ontspannen en voorbereiden op de handeling, zoals een paar keer slaan op de plek waar geïnjecteerd wordt of langs de achterbil wrijven vóór de poot opgetild wordt.

Kader bij artikel:

Neem altijd een stok mee

Handreikingen om vee met zo min mogelijk risico te benaderen en te behandelen.

Algemene regels om ongelukken te voorkomen

- Blijf altijd oplettend en voorzichtig. Ongelukken gebeuren meestal als men te veel vertrouwen heeft.
- Neem altijd een stok of iets dergelijks mee als u zich onder de kudde begeeft. Dit maakt de veiligheidszone iets groter en is handig bij het begeleiden van de dieren. Wees extra voorzichtig als de stier erbij loopt of als er kalveren bij lopen.
- Isoleer een dier waar wat mee gedaan moet worden nooit helemaal van de anderen. Zicht op soortgenoten houdt hem rustig.
- Wees bij lastige klussen altijd met zijn tweeën. Bijvoorbeeld bij een kalf dat nog bij de moeder loopt. Iemand moet de moeder in de gaten houden, terwijl de ander met het kalf bezig is.
- Selecteer dieren, ook de stier, op hun gedrag. Een groot deel van het gedrag is erfelijk.
- Voorkom dat de koeien tijdens de weideperiode telkens als ze de veehouder zien ervan uitgaan dat er iets moet gebeuren en dus op hun hoede zijn. Loop ook in de wei regelmatig tussen de dieren door, eventueel met een emmertje brok.
- Ga geen krachtmeting aan met de dieren, 80 tegen 600-1.000 kilo is geen partij. Gebruik indien nodig halsters en bind de dieren die gespoten of behandeld moeten worden goed vast.

Houd rekening met het gezichtsveld van de runderen

- Benader een koe zoveel mogelijk van voren of van opzij ter hoogte van haar schouder om een schrikreactie te voorkomen.
- Voorkom te bruske veranderingen van licht naar donker en andersom. Gebruik kunstlicht om koeien van buiten een gebouw of veewagen in te krijgen.
- Kalmeer een onrustig of wild geworden koe door soortgenoten in het zicht te brengen of een makke koe ernaast te zetten.
- Gebruik neutrale kleuren, vooral daar waar koeien een barrière door moeten, zoals een gang, poort of bekap/behandelbox.

Geur speelt ook een rol

- Voorkom het meebrengen van onbekende luchtjes als u de dieren gaat behandelen.
- Laat dieren regelmatig aan de handen of overall ruiken, zodat ze met die geur vertrouwd raken.
- Zorg voor bedrijfskleding voor inseminatoren, dierenartsen enz. Dat maakt benaderen van de dieren gemakkelijker.

Stel dieren op hun gemak door aanraken en praten

- Maak dieren van jongs af aan vertrouwd met aanrakingen, zowel het sturen met een stok als het aanraken met de hand.
- Begin, om het dier rustig te maken, met aanraken altijd door met de hand over de rug te wrijven ter hoogte van de plek waar de haren van richting veranderen.
- Voorkom scherpe, onbekende en plotselinge geluiden en gebruik een rustige stem om dieren te kalmeren. Door stemverheffing te gebruiken om dieren tot bewegen aan te zetten leert de koe dat er bij stemverheffing mogelijk een reactie van hem wordt verwacht en kan daarop reageren zonder te schrikken.

Bijschrift figuren:

Het is goed altijd een stok mee te nemen in het veld. Dit is één advies om vee zo veilig mogelijk te benaderen.